

Tyrkerduen (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) i Danmark.

Af LEIF LYNEBORG JENSEN.

(With a Summary in English: The Indian Ring-Dove (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) in Denmark.)

Meddelelse fra Naturfredningsrådets reservatudvalg nr. 43.

	Side
Indledning	69
Oversigt over de indsamlede oplysninger ordnet efter lokalitet . . .	70
Indvandring til og udbredelse i Danmark	79
Optegnelser om Tyrkerduens ynglebiologi	82
Engelsk resumé	89
Literatur	93

Indledning.

Tyrkerduens fremtrængen gennem Europa i de sidste årtier har beskæftiget ornithologer i mange lande. Dette ses alene af den efterhånden ret omfangsrige litteratur, der er vokset op omkring Tyrkerduen. Jeg skal ikke her prøve på at give en fremstilling af Tyrkerduens fremtrængen, dels vil det føre alt for vidt og dels er der i udenlandske videnskabelige tidsskrifter fremkommet flere oversigter. Her skal særligt anbefales en artikel af JAMES FISHER (1953, p. 153). I denne artikel findes ligeledes en fuldstændig litteraturfortegnelse. Se også FINN SALOMONSEN, 1950, p. 128.

Siden den først kendte danske Tyrkerdue i juli 1950 fra Holstebro blev indsendt til Zoologisk Have og der bestemt og beskrevet af HOLGER POULSEN (1950, p. 211), foreligger der kun få spredte oplysninger i litteraturen.

I foråret 1953 blev jeg af dr. FINN SALOMONSEN, Zoologisk Museum, opfordret til at foretage en undersøgelse af Tyrkerduens udbredelse i Danmark. Gennem småartikler i en del dagblade lykkedes det mig at få indsamlet en del oplysninger. Dels for at få et personligt indtryk af Tyrkerduens levevis og dels for at kontrollere de indsendte oplysninger om yngleforekomster foretog jeg først i juni 1953 en undersøgelsesrejse rundt til forskellige lokaliteter, hvor der var chancer for at finde ynglende Tyrkerduer. Det lykkedes også at finde fuglen ynglende flere steder, og derved fik jeg samtidig indsamlet en del optegnelser af ynglebiologisk art. Desuden viste det sig,

at det var absolut nødvendigt at foretage kontrol af de indsendte meddelelser om ynglende Tyrkerduer. Jeg rejste et par gange flere hundrede km for at se en Ringduerede!

Jeg bringer herved en tak til alle, der har indsendt oplysninger, eller som har været mig behjælpelig under mit arbejde i marken. Der skal også rettes en tak til Naturfredningsrådets reservatudvalg, som har bekostet undersøgelsen.

Oversigt over de indsamlede oplysninger ordnet efter lokalitet.

På de nærmest følgende sider findes alle de oplysninger om Tyrkerduens forekomst her i landet, som det er lykkedes mig at samle. Der er kort gjort rede for duernes optræden på de forskellige lokaliteter. Numrene ved hver lokalitet svarer til de tal, der findes ved signaturerne på kortet.

1. Skagen. Overklitfoged A. HEILMANN, Skagen, fortæller, at to duer, som man først antog var Turtelduer, i sommeren 1948 kom til Vesterbyen i Skagen, hvor de holdt til bl. a. i KRØYERS have og hos overklitfogeden. Det første år kom de for sent til at yngle, men næste år sås hen på året tre fugle, så man antager, at de første gang har ynglet i 1949. I 1950 var de begyndt at vandre ind ad byen til og et eksemplar blev fanget og sendt til Svendborg zoologiske museum. Den lever i bur sammen med Skoggerduer og Tyrkerduen fra Nr. Lyngvig (se nr. 18). Efterhånden trak duerne ned i Østerbyen i Skagen, hvor der bl. a. hos landsretssagfører BRIX NIELSEN hele vinteren 1952-53 har holdt et dusin stykker til. Også ved Brøndums hotel er der Tyrkerduer, og overklitfogeden regner med, at der ialt i Skagen er mindst en snes duer - muligvis flere (Jyllandsposten $\frac{1}{4}$ 1953).

I dagene 8-11.6. 1953 undersøgte forf. Tyrkerduens forekomst i Skagen. Det var særligt i kvarteret mellem Sct. Laurentiivejs øverste del og havnen, at duerne holdt til. Gik man her en tidlig morgen ad de små stille veje mellem haverne, hørte man overalt duernes kurren. Ofte sås de sidde på hustage eller på toppen af telefonpæle. Sammen med O. DANTOFT, der stillede al sin tid til rådighed i de 3 dage, jeg var der, og som var mig til stor hjælp, lykkedes det ved systematisk undersøgelse af haverne at finde ialt 9 reder, hvoraf de 5 var beboede. Efter mit besøg fandt hr. DANTOFT yderligere 7 reder, og det lykkedes ham at få mærket 6 unger, ligesom 4 gamle reder blev nedtaget og indsendt til nærmere undersøgelse. Det var svært at danne sig et sikkert billede af, hvor mange par Tyrkerduer, der var i hele byen, men jeg vil anslå mellem 30 og 40 par.

Duerne var velkendte af befolkningen, og jeg hørte flere steder, at Tyrkerduerne hver morgen og aften blev fodret sammen med

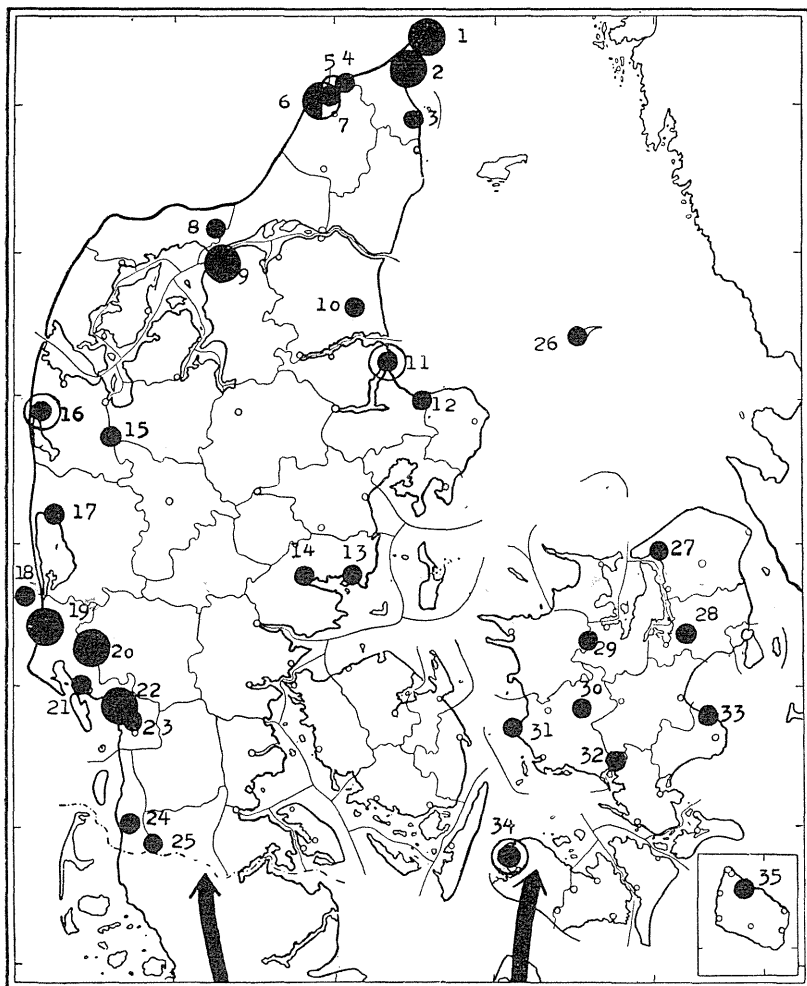

Fig. 1. Tyrkerduens (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) forekomst i Danmark.

Pilene angiver de formentlige indvandringsveje.

Occurrence of the Indian Ring-Dove (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) in Denmark.
The Arrows indicate the probable routes of immigration.

- : ynglelokaliteter fra 1953.
(breeding-records for 1953).
- ◐ : muligvis ynglende 1953.
(possible breeding-records for 1953).
- ◑ : ynglelokaliteter før 1953.
(breeding-records previous to 1953).
- : andre iagttagelser.
(other observations).

hønsene eller de tamme duer. På Kroghsvej nr. 11 gik et par Tyrkerduer i sommeren 1952 ind i hønshuset og begyndte at bygge rede i en af redekasserne. Men da de var for hårde ved hønsene, blev duerne jaget ud. Om efteråret og vinteren ses Tyrkerduerne ofte i omegnen af Skagen. Således blev der i vinteren 1952-53 set en flok i Skagens plantage. Overklitfoged HEILMANN skød to stykker 20.10.1952 og to andre 12.11. samme år til Zoologisk Museum i København. Alle disse 4 var ♀♀ (SALOMONSEN 1953, p. 131).

Senere i denne artikel findes nærmere omtale af de forskellige redefund i Skagen.

2. Aalbæk. I efteråret 1950 fik skolebestyrer STIG B. SKOLE, Hjørring, en Tyrkerdue - ♂ fra Aalbæk af købmand ANKER PEDERSEN. Den var kommet flyvende og havde slået sig ned blandt købmandens duer. SKOLE fortæller, at duen var meget forkommen og sky, da den kom til ham, men ret hurtigt kom den sig og blev efterhånden ret tam.

I bagermester JENS LARSENS have i Aalbæk, som jeg besøgte 8.6.1953, ynglede der 2 par. I foråret 1952 kom der 1 par, som ynglede flere gange i løbet af foråret og sommeren, så der om efteråret var 8 duer. De opholdt sig i haven hele vinteren, og 3 af dem blev fanget og sendt til skolebestyrer SKOLE, der nu har dem i fangenskab. Under mit besøg fandt jeg en rede i en poppel med 2 store, næsten flyvefærdige unger. De blev ringmærket med nr. 782530-31. Reden var i ca. 6 m's højde og bygget af tynde kviste. Ialt så jeg 4 voksne duer, men der blev til stadighed set 5. Tyrkerduerne blev fodret regelmæssigt morgen og aften med brødkrummer, og bagermesteren kunne ligefrem kalde duerne til sig. Ofte gik de i gården sammen med de tamme duer, men de fløj aldrig ind i dueslaget. I det tidlige forår blev en rede ødelagt af Alliker.

3. Frederikshavn. Fru A. JØRGENSEN, Ørnevej, oplyser, at der i de strenge vinterdage sidst i januar og først i februar 1953 holdt 3 Tyrkerduer til i hendes have. De hyggede sig i gamle solsortreder i et spaliert træ og lod sig fodre med affaldskorn, duefoder og brødkrummer (Jyllandsposten 1.4.1953).

4. Uggerby plantage. Sidst på sommeren 1951 var skolebestyrer SKOLE, Hjørring, hos nu afdøde plantør HIMMELSTRUP, Uggerby klitplantage. Denne havde en Tyrkerdue gående i fangenskab. Hr. SKOLE fik den med hjem, og i håb om, at det var en ♀, lukkede han den sammen med den Tyrkerdue-♂, han havde fra Aalbæk. Denne sidste ødelagde i løbet af få timer fuglen fra Uggerby. Den blev derefter sendt til Naturhistorisk museum i Aarhus, hvor den findes opstillet. Det viste sig at være en ♂.

5. Rejen ved Nørre Tornby. Plantør P. L. KNUDSEN, Tornby klitplantage, meddeler, at to-tre Tyrkerduer sommeren 1952 i et par måneder holdt til i Rejen. De fik dog, så vidt vides, ikke fred til at yngle (Jyllandsposten 1.4.1953).

6. Skallerup. Foråret 1952 kom der 1 par Tyrkerduer til Nørlev Østergård. De ynglede to gange i haven, således at der om efteråret var 5 duer. Kort før jul forsvandt de (gdr. CHR. ANDERSEN, meddelt 8.6.1953). En eftersøgning i den nærmeste omegn den 8.6. gav intet resultat, men flere havde i foråret 1953 gentagne gange set Tyrkerduer, så de ynglede sikkert på egnen endnu i 1953.

7. Hjørring. Skolebestyrer STIG B. SKOLE, Hjørring, der er en interesseret dueavler, fik i efteråret 1950 en Tyrkerdue-♂ fra Aalbæk (se 2). Skønt den var meget medtaget, kom den sig ret hurtigt, ligesom den også efterhånden blev tam. SKOLE købte derefter 2 Skoggerduer (*Streptopelia risoria*), og i foråret 1951 parrede Tyrkerduehannen sig med den ene Skoggerdue, og parret ynglede flere gange i løbet af sommeren. Ungerne af første kuld var 2 ♀♀.

I september 1951 var SKOLE på besøg hos afdøde plantør HIMMELSTRUP, Uggerby klitplantage. Denne havde en Tyrkerdue i fangenskab (se 4), og i håb om, at det var en ♀, fik SKOLE lov at låne den for at prøve at parre den med hannen fra Aalbæk. Ved juletid blev de lukket sammen; men den gamle ♂ ødelagde fuglen fra Uggerby i løbet af få timer. Den blev sendt til Naturhistorisk museum i Aarhus, hvor den nu findes. Det var en ♂.

Skolebestyrer SKOLE har udført en række interessante krydsningsforsøg, som fortjener en nærmere omtale.

Sommeren 1952:

1. Den gamle ♂ fra Aalbæk blev parret med den ene af sine døtre fra 1951 med en Skoggerdue-♀. Parret fik 3 unger frem, som altså var 75 % Tyrkerduer og 25 % Skoggerduer.
2. Den anden ♀ fra samme kuld ($\frac{1}{2}$ Tyrkerdue: $\frac{1}{2}$ Skoggerdue) blev parret med Skoggerdue-♂. Parret fik mindst 4 unger, som er 25 % Tyrkerduer og 75 % Skoggerduer.

I febr. 1953 under en kraftig snestorm kunne duerne pludselig ikke kende hr. SKOLE, da han kom ud for at fodre dem. De var sky og urolige, og 2 af dem slap ud. Efter 4 dages forløb kom den ene imidlertid tilbage og fløj ind i buret. Sidst på vinteren blev den gamle han dårlig, og neglene voksede unormalt lange. Ved at give den levertran lykkedes det imidlertid at få den kvikket op igen, ligesom også neglene blev klippet.

Sommeren 1953:

3. Skoggerdue-♂ × 50 % Tyrkerdue ♀. Denne krydsning gav 6 unger, hvoraf 3 lignede Tyrkerdue og 3 Skoggerdue.
4. Tyrkerdue ♂ × 75 % Tyrkerdue ♀. Denne krydsningskombination lykkedes ikke, idet ungerne, når de nåede en vis alder, døde.
5. 75 % Tyrkerdue-♂ × 75 % Tyrkerdue ♀. Dette søskendepar fik 2 unger, der faldt ud som 1 Tyrkerdue og 1 Skoggerdue.

Både 25 0/0, 50 0/0 og 75 0/0 Tyrkerduer ligner Tyrkerdue, men de 25 og 50 0/0's kurrer som Skoggerdue, hvorimod de 75 0/0's kurrer som Tyrkerdue.

Endelig iagttog hr. SKOLE en interessant ting, når duerne blev fodret. I vinteren 1952-53, da de fleste af duerne gik sammen, kom de til fodertruget i en ganske bestemt rækkefølge:

1. Gl. lys Skoggerdue-♂
2. De lyse 25 0/0 Tyrkerduer
3. De mørke 25 0/0 Tyrkerduer
4. De mørke 75 0/0 Tyrkerduer

I foråret 1953 fik hr. SKOLE yderligere 3 Tyrkerduer fra Aalbæk (se 2), så det var skolebestyrerens håb at få dannet et rent Tyrkerduepar.

8. Fjerritslev. En Tyrkerdue kom lige før jul 1952 til manufakturhandler C. BRIX KJELGÅRD, Fjerritslev. I begyndelsen var den meget sky, men efter ca. 3 ugers forløb fløj den ned på gårdspladsen og åd sammen med de tamme duer. Den var meget stridbar og jog ustandseligt med de tamme duer. Midt i marts blev den fanget i volier, men efter 14 dages forløb atter sluppet løs. Endnu en kort tid efter at den havde fået sin frihed, kom den tilbage til fodringstiderne, men siden begyndelsen af april 1953 har den ikke vist sig.

I brev af 31.10.53 skriver hr. BRIX KJELGÅRD: »Jeg undlader ikke at meddele Dem, at Tyrkerduen, der sidste vinter opholdt sig her hos mine duer, i dag er kommet tilbage, efter at vi ikke har set den, siden den forsvandt i foråret. Det er tydeligt, at det er den samme due; den opfører sig scenevant her og er ikke sky eller særlig bange – imod hvad den var, da den sidste vinter kom hertil«.

9. Ørbæk, Løgstør. I efteråret 1950 kom 1 par Tyrkerduer til Ørbæk, der er en lille samling gårde 2 km øst for Løgstør ved Niibe landevej. Ud mod landevejen ligger en ganske lille plantage med højst et hundrede lave hvidgraner med et underkrat af hyld. I denne lille plantning og i de omliggende gårdes haver holder Tyrkerduerne til. Sommeren 1951 fik Tyrkerdueparret kun et kuld unger frem; men den ene unge døde den følgende vinter, hvorfor der i 1952 også kun ynglede 1 par. Dette år fik parret 4 unger på vingerne, således at der vinteren 1952-53 ialt var 7 stk. Ovenstående oplysninger er givet af gdr. TH. POULSEN, Øster Ørbæk, der nøje har fulgt og stadig følger duernes færden.

Den 7. juni 1953 besøgte forf. Ørbæk. Der yngler i år 2 par i ovennævnte lille plantage. I toppen af en ca. 6 m høj hvidgran fandtes en rede med 2 æg, som fuglen rugede. Reden var forholdsvis solidt bygget med et underlag af tynde kviste og derover en temmelig udpræget redeskål af rodtrævler. Senere iagttoges 2 nyligt udføjne unger, let kendelige på, at de manglede den sorte halvring omkring

halsen. De sad i en lav bjergfyr i et hegn tæt ved plantagen. Man kunne komme dem på et par meters afstand, og de fløj ikke op, inden jeg gav mig til at ryste med træet. De gamle Tyrkerduer lod sig ofte se, tit siddende på toppen af telefonpæle. Enkelte gange hørtes kurren, og under flugten hørtes ofte en mærkelig knurrende lyd omtrent som en skrukhøne. — Gdr. POULSEN meddeler i brev af 23. aug., at der i sommer er kommet 6 unger på vingerne. Der kunne være blevet 8 unger, men et kuld faldt ned af reden og døde, selv om de igen blev sat op i reden.

10. Terndrup. »Biavlslærer EJNER SØRENSEN, Terndrup, meddeler, at han i går i Terndruplund har set den meget sjældne Tyrkerdue.« (Ålborg amtstidende 12.5.1953).

11. Udbyhøj. Et par Tyrkerduer kom hertil i juni 1950. De holdt sig i 2 store lindetræer det meste af tiden, men efterhånden blev de så fortrolige med forholdene, at de kom ned på gårdspladsen hos grd. JENS AAGE CHRISTENSEN for at drikke. De ynglede ikke i 1950, men blev der hele vinteren over. I foråret 1951 byggede de rede i en grenkløft i et birketræ. Reden var meget primitiv fremstillet af tjørnekviste. Duerne fik 2 unger, hvoraf den ene blev væk, således at der nu var 3. Deres bedste opholdssteder var på toppen af flagstangen, på vindfløjen samt på pælene omkring hønsegården. Under snestormen 11. februar 1952 forsvandt de to af duerne, men den tredje blev ved at være her og fandt om foråret en mage. De byggede også rede, men fik ingen unger på vingerne. Parret sås dagligt til foråret 1953, siden er de ikke blevet set (gdr. JENS AAGE CHRISTENSEN, Udbyhøj, pr. Dalbyover).

12. Tustrup, pr. Fjellerup. Gartner G. SIMONSEN, Vivild, så i juni 1953 et par Tyrkerduer i Tustrup, pr. Fjellerup. De gik på en mark sammen med nogle Skovduer, men var lette at kende på den ringe størrelse og den lange, tilspidsede hale (LEO NOVBRUP 1953).

13. Amstrup. 2 blev iagttaget først på efteråret 1951 ved Alrødæmningen i Horsens fjord. Duerne opholdt sig i udkanten af en lille plantage nær ved strandkanten. De var ikke meget sky (mekaniker Sv. AA. JENSEN, Horsens).

14. Horsens. »Noget senere på efteråret 1951 (se 13) så jeg i min have, Hulvej 20, 10–12 Tyrkerduer dels sidde i et træ og dels søge føde under træet, hvor der lå en del affald og gamle æbler. Fuglenes lyde står mig i hovedet endnu, nøjagtigt som gu-gu-gu, og når de ivrigt løb rundt under træet grø-grø-grø. De var temmelig tamme anlagt, jeg forsøgte at gå til dem og var dem på 5–6 m's afstand, før de fløj op og satte sig i træet. Det forekom mig, at enkelte af dem havde lidt mørkere aftegning i hovedet, muligvis hannerne.« (Sv. AA. JENSEN).

15. Holstebro. I løbet af juli og august 1950 kom 3 Tyrkerduer flyvende til dyrlæge BAADSGAARD BRUUN, Holstebro, der i sit dueslag bl.a. har frit flyvende Skoggerduer (*Streptopelia risoria*). En Skoggerdue-♂ parrede sig med en Tyrkerdue-♀, og parret har i de forløbne år fået flere kuld unger på vingerne. En af de i Holstebro fangne Tyrkerduer blev sendt til Zoologisk have, hvor den blev bestemt som den først kendte Tyrkerdue fra Danmark (POULSEN 1950).

16. Bøvling. 1 set 16. aug. 1950 i Bøvlingbjerg af sagfører K. BAADSGAARD BRUUN og sygehus-inspektør K. P. NIELSEN, Holstebro (POULSEN 1950).

Tyrkerduer yngede 1950 i haven ved herregården Rysensteen 2 km nord for Bøvlingbjerg. Et par havde rede i et træ lige op til hovedindgangen. Hele vinteren holdt nogle stykker til i parken, og de blev fodret dagligt ved stalddøren. Foråret 1951 forsvandt de. Desværre kom forf. først på sporet af denne forekomst sommeren 1951, hvor jeg talte med Rysensteens ejer, som på smukkeste måde beskrev fuglens udseende og opførsel.

En eftersøgning i juni 1953 gav intet resultat, men gdr. AGGER, Kirkegård (1/2 km fra Rysensteen) fortalte mig, at der i august og september 1951 holdt 2 Tyrkerduer til ved hans gård, så sandsynligheden taler for, at fuglen også i 1951 har ynglet i Bøvling.

17. Ringkøbing. Første gang 19.5.1953 iagttoges en Tyrkerdue af politimester SEERUP. Siden er den jævnligt blevet set (FAURBYE 1953).

18. Vesterhavet ved Nymindegab. Omkring den 10.10.1950 fangede fisker ERNST FRICK, Nr. Lyngvig, 3 sømil udfor Nymindegab en Tyrkerdue, som satte sig på hans kutter. Befinder sig nu på Zoologisk museum i Svendborg (D. O. F. T. **44**, 1950, p. 217).

19. Kærgård plantage. Den 23.4.1953 kom en Tyrkerdue til haven ved Kærgård plantørgård. Den kurrede hver dag, og den 3.5. blev der set 2 Tyrkerduer. I maj og juni måned blev der næsten hver dag iagttaget Tyrkerduer ved plantørgården, og duerne har ganske givet ynglet i en holm af sitkagraner ca. 1/2 km fra plantørgården, da de ofte ses der om dagen. I brev af 25.8. meddeler plantøeren, at han først i august fandt en rede af Tyrkerdue i en sitkagran kun 2 m over jorden. Reden var på størrelse med en håndflade og indeholdt 2 unger (plantør POUL RAFN, Kærgård).

20. Varde. 3 Tyrkerduer er iagttaget i Varde by fra midten af maj 1953. Duerne holder til i en ældgammel have med mange høje træer. De er set flyve bort med noget gammelt hønsevæv fra en affaldsdyne. Yngler afgjort (TH. LOCHT, LEO NOVVRUP).

21. Sæddingstrand. Ved et sommerhus, tilhørende JENS PALLUDAN LARSON, Varde, blev en Tyrkerdue set hele sommeren 1952. Ejeren havde sine såkaldte »Turtelduer« (Skoggerduer) med, og Tyrkerduen

(sikkert en ♂), gjorde stærke forsøg på at komme ind i buret til dem. Fra sept. måned ophørte den med at komme.

22. St. Darum. Arten kom hertil i 1948, oplyser læge A. JØRGENSEN, Bramminge. I 1952 ynglede der ca. 10 par spredt i den nordlige del af den store landsby. Konservator LEO NOVBRUP fandt denne sommer tre reder, efter at ungerne var fløjet. Disse reder var bygget af rustne trådstykker fra høsenet. Desuden var der benyttet smågrene af tjørn, tørre rodtrevler og enkelte stive børster fra en grov fejekost. En af rederne befinder sig nu på Naturhistorisk museum i Aarhus, en anden på Zoologisk museum i Svendborg. I vinteren 1952-53 var der 25 duer i Darum. De færdedes i flok og blev fodret ved gårdene.

12.10.1952 iagttog dr. FINN SALOMONSEN (1953, p. 130) sammen med flere andre ornithologer 12-15 duer i og omkring Darum. Desuden blev iagttaget ialt 3 overflyvende flokke på ca. 50, 36 og 40 fugle. SALOMONSEN mener, at det har drejet sig om flokke på vandring mod nye områder. Forf. anser det for mere sandsynligt, at det har drejet sig om Darum-kolonien ungfugle, der er trukket ud i omegnen på markerne for at fouragere og af og til har foretaget flyveøvelser. Da der i 1952 ynglede en halv snes par i Darum, og hvert par har fået ca. 4 unger på vingerne, giver det en efterårsbestand af ungfugle på omkring 40. De forskellige flokstørrelser kan nemt forklares ved en større eller mindre tilslutning af gamle fugle. At der på een dag er passeret 126 Tyrkerduer over en så lille plet som Darum forekommer lidt fantastisk, når man betænker, at hele landets Tyrkerduebestand højst da (okt. 1952) androg nogle få hundrede.

Forf. besøgte lokaliteten 2.6.1953. Der ynglede ikke så mange par som i 1952. LEO NOVBRUP mener, at der kun er 3 par. Hvis det er tilfældet, må en hel del duer have spredt sig ud i omegnen. I april 1953 byggede et par rede i en gran ved fhv. købmand THOMSEN. Reden blæste imidlertid hurtigt ned, hvorefter parret flyttede hen i en fyr tæt ved. Her blev æggene taget af Alliker. Derefter flyttede parret hen på kirkegården, men det lykkedes ikke at finde nogen rede her. — Hos gdr. PETER NIELSEN så jeg en rede ca. 5 m oppe i et elmetræ i hønsegården. Reden var næsten udelukkende bygget af hønsetrådsstykker på 15-20 cm's størrelse. I reden havde der først i maj været æg, men disse var blevet taget af Alliker. Dette par flyttede så til gdr. HENRY RASK JENSEN, hvor de byggede rede i en blodbøg midt på græsplænen. I denne rede var der under mit besøg 2, ca. 1 uge gamle, unger (se fig. 2). De blev den 13.6. ringmærket af herr RASK JENSEN med nr. 782526-27, og et par dage efter fløj de fra reden. Denne var anbragt i 3 m's højde, 15 cm i diameter og løst sammenflettet af tynde kviste og kviksener. Da vi kom til redestedet, lå en af de gamle Tyrkerduer på reden, og det var ganske mærkeligt at se, at fuglens hoved, hals og forbryst samt den lange hale ragede langt uden for den ganske overordentlig lille rede.

23. Vilslev. 1 iagttaget 27.5.1953 af fhv. købmand CHR. THOMSEN, St. Darum.

24. Højer. På en fugleudflugt, ledet af lagerarbejder TH. NIELSEN, Højer, til Mariasminde plantage maj 1951, så man en Tyrkerdue, som ganske kort tid sad på en telefonledning. Flere deltagere i turen anså fuglen for en bortfløjet Skoggerdue (cand theol. H. LANGE).

25. Tønder. I jordlovsudvalgets have ved »Alleen« sås meget ofte i en månedstid fra ca. 20.5. til 20.6.1951 en tavs Tyrkerdue, i reglen på samme gren eller i samme lille træ. Blev set af flere kendere. Meddelt af havens ejer ing. CLAUDI WEST gennem cand. theol. H. LANGE.

26. Anholt. Omkring den 5.7.1953 opdagede den fugleinteresserede kasserer K. L. STENBERG, Anholt by, at en fremmed, lille due havde slået sig ned i haven ved dueslaget og spiste sammen med tamduerne. Den er musegrå og har en fin, mørk ring om halsen og en lang hale, og den er temmelig vild. Det er sandsynligvis en Tyrkerdue, der er blæst over til øen (Jyllandsposten 11.7.1953).

27. Frederiksværk. 1 set gentagne gange i vinteren 1952-53 ved en foderplads for småfugle (S. JOHANSEN, Osebro 23).

28. Østrupgård, Veksø. I august-september 1952 opholdt en Tyrkerdue sig her. Den færdedes på gårdspladsen med de tamme duer (forpagter, cand. jur. KAI R. DAHL).

29. Knabstrup hovedgård. En morgen i det tidlige forår 1953 blev en Tyrkerdue set i hønsegården. Den havde forvildet sig ind i en overdækket kyllinge-løbegård (gartner HANS ANDERSEN).

30. Sorø. Omkring midten af maj 1953 blev en Tyrkerdue jævnligt set ved Holbækvej 8, Sorø. Den kom og blev fodret sammen med de tamme duer (HANS BIRK LARSEN, O. SCHELDE).

31. Korsør. En Tyrkerdue-♀ blev fanget i en fælde ved gården Kruseminde ved Korsør ca. 21.6.1952. Efter en måneds tid i fangenskab blev den 21.7. ringmærket af dyrlæge CHR. MÜLLER med en af Zoologisk museums ringe og derefter sluppet løs.

Den 1. december 1952 blev fuglen skudt ved en gård nær Skänninge i Östergötland. Den findes nu på Naturhistoriska Riksmuseet (LUNDEVAL 1953, p. 22).

32. Næstved. 1 Tyrkerdue blev iagttaget 3.9.1953 ved en gård i nærheden af Næstved (dr. rer. nat. GÜNTHER A. J. SMITH, Kiel).

33. Magleby, Stevns. En Tyrkerdue blev set ved en gård ved Magleby skov den 7.5.1953. Den opholdt sig der fra kl. ca. 10 til 14 og gik sammen med tamme duer tæt ved gården. Man kunne komme den på nært hold (søstrene JOHANSEN, Magleby skov).

34. Sandby, Lolland. Tyrkerduen kom til Sandby foråret 1952. 1 par ynglede samme sommer i nogle gamle lindetræer. Ofte kom de

gamle og senere ungerne – 3 stk. af 2 kuld – ned for at spise sammen med nogle kyllinger. De opholdt sig også meget på taget af en gård, hvor der var en lynafleder, og på denne sad der ofte en Tyrkerdue. Der har måske yderligere været et par, men disse har vist ikke ynglet. I den strenge vinter 1952–53 var der søgt et par ind i en voliere her i byen, men duerne var så forkomne, at man ikke kunne holde liv i dem. 1953 var Tyrkerduerne forsvundet igen (gartner M. RASMUSSEN, Sandby, Lolland).

35. Rø, Bornholm. I »Bornholms Tidende« fra 13.6.1951 meddeles, at 2 Tyrkerduer er set ved Blåkolts (Rø sogn) nævnte dag. Intet bevis for rugning.

Indvandring til og udbredelse i Danmark.

De første Tyrkerduer kom til Danmark i sommeren 1948. Det har givet kun drejet sig om et par småflokke på ganske få individer, som har slået sig ned henholdsvis i Skagen (1) og i St. Darum (22). Hvorfor det netop er blevet disse to steder i landet er i og for sig ikke så svært at forklare. Man må tænke sig, at de to småflokke er kommet fra et eller andet sted mod SØ. i Europa. Retningen af deres vandring har været nordlig eller nordvestlig op gennem Slesvig-Holsten (se pilen på kortet). Sådanne dueflokke vil kunne tilbagelægge strækningen fra deres tidligere hjemstavn til Jylland i løbet af få dage, måske endog på een dag. De individer, der nåede Skagen, har haft en nordlig retning, men er blevet standset af havet. Darum-duerne har haft en mere nordvestlig retning, men er også blevet standset af havet, hvorefter de har slået sig ned på et sted, der synes dem passende. Det er ikke sandsynligt, at Tyrkerduen yngede 1948, men i 1949 har der ynglet et enkelt eller nogle få par både i Darum og Skagen. Der er ikke kommet oplysninger om andre iagttagelser fra 1949.

I 1950 er bestandene tiltaget i Skagen og Darum, men samtidig kommer der flere nye fund. Et par yngede således i Bøvling (16). Sidst på sommeren kommer der et par Tyrkerduer både til Ørbæk (9) og Udbyhøj (11). Disse to par bliver vinteren over og yngler først det følgende år. Desuden iagttages Tyrkerduer juli–aug. i Holstebro (15) og Aalbæk (2). Om disse nye forekomster er fugle, der er kommet sydfra, eller det drejer sig om ungfugle fra de to gamle kolonier, kan ikke siges med bestemthed. Det er imidlertid tydeligt, når man betragter

kortet, at forekomsterne i Jylland grupperer sig i to områder: det sydvestlige Jylland og Vendsyssel. At der er sket en spredning fra Skagen og Darum, anser jeg for givet; men jeg mener, at Tyrkerduerne i Ørbæk, Udbyhøj, Holstebro og Bøvling er fugle, der denne sommer er kommet vandrende hertil sydfra, idet disse fire lokaliteter alle ligger forholdsvis langt fra Skagen og Darum, der repræsenterer yderpunkterne på halvøen, mens de nævnte lokaliteter ligger mere centralt i Jylland. Invasionen i 1950 har været større end den i 1948, og den kan også have forøget antallet af par i Skagen og Darum.

1951 vokser Skagen- og Darumkolonierne yderligere. I Udbyhøj og Ørbæk yngler for første gang, som før omtalt, et enkelt par. Ellers ingen nye yngleforekomster. Maj-juni iagttages en enkelt Tyrkerdue i Tønder (25) og Højer (24), det drejer sig vel om strejfgæster fra Darum. En Tyrkerduehan fanges om efteråret ved Uggerby (4), sikkert fløjet hertil fra Skagen. Desuden iagttages 2 + 10–12 Tyrkerduer ved Horsens fjord, en mindre efterårsinvasion sydfra. Endelig blev der 13. juni set 2 duer ved Rø på Bornholm. Disse må være kommet flyvende over Østersøen fra Nordtyskland.

Nye yngleforekomster i 1952. 1 par yngler både i Aalbæk (2), Skallerup (6) og muligvis også Rejen (5), alle 3 par givetvis aflæggere af kolonien i Skagen. I Ørbæk og Udbyhøj yngler atter et par. Parret i Bøvling er forsvundet. – I Darum yngler ca. 10 par. En enkelt Tyrkerdue ses om sommeren ved Sædding strand 10 km fra Darum. – Dette år iagttages for første gang Tyrkerduer på øerne. 21. juni fanges en gl. ♀ ved Korsør (31), fuglen mærkes en måned senere og genfanges den 1. dec. s. å. i Östergötland. Det drejer sig sikkert om en fugl, der fra Nordtyskland er fløjet over Femern-Lolland mod nord. I aug.-sept. ses en Tyrkerdue ved Østrupgård, Veksø (28). – På Lolland yngler et enkelt par ved Sandby (34) nord for Nakskov.

Skagen-kolonien vokser i 1953 til 30–40 par. I Ålbæk yngler 2 par. Jan.-Febr. iagttages 3 i Frederikshavn (3). I Skallerup yngler muligvis atter Tyrkerduer. – 2 par yngler ved Ørbæk; en Tyrkerdue iagttages kort før jul i Fjerritslev (8), er muligvis kommet flyvende fra Ørbæk (14 km). – Udbyhøjparret forsvinder om foråret. 11. maj ses en due ved Terndrup (10) og i juni 2 ved Tustrup (12). Disse to forekomster har muligvis

Fig. 2. Rede med 2 ca. 16 dage gamle unger af Tyrkerdue (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)). – St. Darum 14. juni 1953.

Nest with 2 young, 16 days old, of the Indian Ring-Dove (Streptopelia d. decaocto (Friv.)) Store Darum, W. Jutland, 14. June 1953.

forbindelse med Udbyhøj-bestanden og dens opløsning. – Kun 3–4 par yngler i Darum. Der er sikkert her sket en spredning. Således kom 23. april en Tyrkerdue til Kærgård plantørgård (19), kort efter var der dannet par, som ynglede. Også forekomsterne i Ringkøbing (17) og Varde (20), hvor Tyrkerduer viste sig maj, kan sættes i forbindelse med Darum-kolonien spredning. I Varde og muligvis også i Ringkøbing ynglede Tyrkerduer 1953. Iagttagelsen af en Tyrkerdue 27. maj i Vilslev 5 km fra Darum tyder også på ynglen.

Fra Sjælland foreligger der yderligere fra 1953 en række spredte iagttagelser, se 29, 30, 32 og 33. Det drejer sig vel i alle tilfælde om fugle, der er fortsat mod nord eller nordøst til Sverige. I hvert fald er der intet, der tyder på, at Tyrkerduen har ynglet på Sjælland. Der kan være flere grunde hertil. Dels kan man tænke sig, at invasionen over Femern-Lolland har været så sparsom, at de enkelte individer ikke har kunnet finde hinanden. Desuden er det muligt, at netop det, at duerne

har kunnet komme videre til Sverige, har drevet dem videre. De svenske Tyrkerduer er således sikkert indvandret over »fugleflugtslinien« Femern-Lolland-Sjælland, og ikke, som JAMES FISHER (1953) angiver på sit kort, over Rügen til Skåne eller fra Skagen over Kattegat. Tyrkerduen flyver sikkert ikke over større vandstrækninger, end at den hele tiden har landkending. Ringfundet fra Östergötland tyder også på, at denne antagelse er rigtig.

Der er altså tale om to vel adskilte indvandringsveje til Danmark. Den ene går op gennem den jyske halvø, der er blevet en ruse for Tyrkerduerne. Den anden indvandringsroute er fra Femern over til Lolland og derfra videre til Sjælland og Sverige. Ingen af disse to indvandringsveje synes at have berørt Fyn.

Hvis den nuværende udvikling med nye indvandring og effektiv spredning af de opståede bestande vedvarer, vil det ikke vare mange år, før Tyrkerduen vil have taget det meste af landet i besiddelse.

Optegnelser om Tyrkerduens ynglebiologi.

Under min undersøgelsesrejse lykkedes det at få samlet en del oplysninger om Tyrkerduens yngleforhold her i landet. Da det drejer sig om en fugl, om hvis ynglebiologi der ikke tidligere er skrevet noget på dansk, er der her gjort en del ud af det indsamlede materiale. Nedenstående findes i skematisk form en kort oversigt over de ynglebiologiske iagttagelser fra hver rede.

Nr.	Lokalitet	Data	Redebeskrivelse
1	Oddevej 5, Skagen	9.6.1953: Rede med 2 frisklagte æg i et kastanietræ i 3 $\frac{1}{2}$ m højde	Grene og kviste, enkelte stive børster
2	Brøndumsvej 5, Skagen	9.6.1953: Rede med 2 æg i et kastanietræ ca. $\frac{1}{2}$ m fra stammen. Højde 4 $\frac{1}{2}$ m. Reden kun 2 m fra husgavl	Tynde kviste, stive børster og rodtrævler
3	Gæstgiverstien 5, Skagen	9.6.1953: 1 tom rede i poppel i 7 m's højde. Reden var meget tidlig færdig, og duen rugede, medens der endnu var sne og is	Reden blev ikke nærmere beset

Nr.	Lokalitet	Data	Redebeskrivelse
4	Sct. Laurentiivej 31, Skagen	9.6.1953: 1 stor unge blev fot. på 1½ m afstand i et bøgetræ. Fløj senere. Kort efter fandtes en rede i et kastanietræ i samme have. Reden var i 6 m's højde, og fuglen rugede. Træet blev ikke besteget. 1.7. ringmærkede O. DANTOFT 1 unge i denne rede. Senere blev denne taget ned og indsendt	Reden meget langstrakt 30×15 cm. Bundmaterialet kviste på 10–15 cm's længde. Selve redeskålen bygget af et stort antal børster fra stivkost, længde 10–12 cm. Desuden et stk. kokosgarn. Reden forholdsvis massiv, ikke gennemsigtig. På Zoologisk museum
5	Stationspladsen, Skagen	9.6.1953: En gammel rede, hvoraf ungerne nyligt var fløjne, i en pil. Reden var i ca. 3 m's højde på en gren, der hang ud over fortovet	
6	Søndervej 26, Skagen	9.6.1953: En rede taget ned fra en sitkagran i 3 m's højde. Der havde været unger i reden, men de forsvandt 7.6., sikkert taget af kat. Det var dette pars andet kuld. Første kulds unger faldt ned af reden og døde	Reden ca. 20×20 cm. Væsentlig bygget af grankviste og enkelte børster fra en stiv kost
7	Sct. Laurentiivej 13, Skagen	9.6.1953: En rede i 8 m's højde i den allerøverste top af en ahorn. Fuglen lå og rugede, sikkert på æg. Det var den anden rede i år. Den første rede blev forstyrret	
8	Søndervej 1, Skagen	10.6.1953: Rede med 2 æg i 6 m højde i toppen af en fritstående birk. Fuglen lå og rugede, og den kom hurtigt tilbage og genoptog rugningen. Kuldet blev målt. 29.6. ringmærkede O. DANTOFT 2 næsten flyvefærdige unger	Reden var bygget af kviste og rodtrevler
9	Højensvej, Skagen	10.6.1953: Gammel rede fra i år i en rødgran i ca. 4 m's højde. Anbragt tæt ved stammen som en ringduerede. Det blev mig fortalt, at man for kort tid siden havde set 2 store unger sidde i grenene tæt ved reden	Også denne rede var bygget af småkviste, mest af gran, også enkelte børster

Nr.	Lokalitet	Data	Redebeskrivelse
10	Sct. Laurentiivej 20, Skagen	16.7.1953: 2 unger blev ring- mærket af O. DANTOFT. Reden senere nedtaget og indsendt	Reden oval, kompakt. Mål: 22 × 16 cm. Bund- materialet består af en del stykker ståltråd, en- kelte kviste, mange græsstrå og plantetaver, flere stykker snor samt et stykke papir. Derover en centimeter tyk, tør- veagtig skorpe, for en stor del bestående af ekskremitter. Reden fin- des på Zoologisk mu- seum
11	Stationspladsen, Skagen	I samme træ som nr. 5. Sikker andet kuld. Reden bærer ikke præg af, at der har været unger i den. Nedtaget og indsendt af O. DANTOFT	Redens størrelse 20 × 20 cm. Hovedmaterialet 10 –20 cm lange kviste af forsk. løvtræer. Desuden et par 50 cm lange græs- strå, nogle kviksener, et lille blad, 2 fjer. Selve æglejet af sammenflet- tede rodtrevler. Fines på Zoologisk museum
12	Ved Skagens- banens Remise, Skagen	Nedtaget og indsendt af O. DANTOFT	Mål ca. 30 × 27 cm. Be- standdele: Kun få kvi- ste, flere stykker lange metaltråde, 2 stykker 30–40 cm lange snore. I redens midte en del rod- trevler og enkelte stive hår. En del ekskremen- ter. – Reden på Zoo- logisk museum
13	Bgm. JENS LAR- SEN's have, Aalbæk	8.6.1953: I en poppel fandt jeg en rede med 2 store, næsten flyvefærdige unger, der blev ringmærket. Reden var i 6 m's højde tæt ind til stammen	Reden var næsten ude- lukkende bygget af kvi- ste
14	Ø. Ørbæk, Løgstør	7.6.1953: En rede fandtes nær toppen af en 6 m høj hvidgran. Fuglen rugede på 2 æg. Des- uden iagttoges 2 udføjne unger	Forholdsvis solidt byg- get med et underlag af tynde kviste og selve redeskålen dannet af rodtrevler

Nr.	Lokalitet	Data	Redebeskrivelse
15	PETER NIELSEN'S gård, St. Darum	2.6.1953: En rede i et elmetræ i hønsegården. Højde: 4,5 m. Der havde været æg i reden, men disse var blevet taget af alliker eller skader	Reden var næsten udelukkende bygget af ståltråd, stammende fra gammelt hønsenet. Reden ejes af cand. theol. H. LANGE
16	HENRY RASK JENSEN'S have, St. Darum	2.6.1953: I 3 m's højde i en blodbøg midt på plænen i gårdens have fandtes en rede med 2 unger. Disse blev klækket 26. eller 27. maj. Den 13.6. blev ungerne ringmærket af hr. RASK JENSEN, og den 15. fløj ungerne af reden	I denne rede var der ikke ståltråd. Diameter ca. 15 cm. Bygget af kviste og kviksener. Reden findes hos cand. theol. H. LANGE

Ynglecyclus.

Min undersøgelsesrejse til Nordjylland strakte sig fra 7. juni til 12. juni 1953. I dette tidsrum på 6 dage traf jeg på ialt 5 kuld næsten flyvefærdige eller nyligt udføjne unger af Tyrkerdue:

- 7. juni. Ørbæk, Løgstør: 2 nyligt udføjne unger. Sikkert 1. kuld af parret til rede nr. 14.
- 8. juni. Have i Aalbæk: 2 næsten flyvefærdige unger af 1. kuld.
- 9. juni. Sct. Laurentiivej 31, Skagen: 1 nyligt udføjne unge. Sikkert 1. kuld af parret til rede nr. 4.
- 9. juni. Stationspladsen, Skagen: 1 gammel rede, hvoraf ungerne nyligt var fløjne. Dette pars nye rede er nr. 11.
- 10. juni. Højelvej, Skagen: Få dage før blev der set 2 flyvefærdige unger ved rede nr. 9.
- 15. juni. St. Darum: 2 unger fløj fra rede nr. 16. Kuldet nogle dage forsinket på grund af omlægning.

Det første kuld unger af Tyrkerduen er altså under normale forhold herhjemme færdige til at forlade reden i dagene fra ca. 5. juni til ca. 10. juni. Ungerne er ca. 18 dage i reden, jvf. rede nr. 16. Det vil sige, at ungerne af 1. kuld bliver udruget fra 18. maj til 23. maj. Da rugetiden er 14 dage, må lægningen af 1. kuld æg finde sted 4.-9. maj. Redebygningen begynder omkring 1. maj. Disse tidsangivelser er absolut for snævre,

men i hovedparten af tilfældene vil de sikkert have gyldighed. Der er således et par tilfælde, hvor der er tale om betydelig tidligere æglægning. Således fortalte ejeren af Gæstgiverstien 5, Skagen, at rede nr. 3 blev bygget meget tidligt, vist allerede i marts, og at fuglen rugede, medens der endnu var sne og is. Kuldet blev dog også ødelagt af kulden. Dette kunne tyde på, at Tyrkerduen ikke altid helt har indlevet sig i vort lands klimavilkår, men bygger rede, så snart de første forårstegn viser sig. I det andet tilfælde, fra St. Darum, havde et par Tyrkerduer rede med æg i april.

Æggene af 2. kuld lægges, så snart ungerne af 1. kuld er på vingerne, d. v. s. i tidsrummet 5.–10. juni. I disse dage fandtes følgende ægkuld:

Rede nr. 14: 7. juni: 2 frisklagte æg.

Rede nr. 1: 9. juni: 2 frisklagte æg.

Rede nr. 2: 9. juni: 2 æg.

Rede nr. 4: 9. juni: Fuglen rugede sikkert på 2 frisklagte æg.

1. juli ringmærkedes en unge.

Rede nr. 7: 9. juni: Fuglen rugede på æg. Første kuld blev forstyrret.

Rede nr. 8: 10. juni: 2 æg. 29. juni ringmærkedes 2 unger, der var næsten flyvefærdige. Æggene må være lagt omkring 1. juni.

Ungerne af 2. kuld er flyvefærdige i tiden 7. juli til 12. juli. I mange tilfælde bliver der også lagt et 3. kuld. Ringmærkning af en unge så sent som 12. aug. kunne tyde på dette forhold. Endvidere kan i forbindelse hermed nævnes, at parring er iagttaget midt i juli af O. DANTOFT. Tyrkerdueparret, der foråret 1952 kom til Aalbæk, fik i løbet af det første år 6 unger på vingerne, der jo givet må stamme fra 3 kuld.

Redebygning.

Forf. har, som det fremgår af ovenstående oversigt, egenhændigt haft lejlighed til at undersøge ialt 16 Tyrkerduereder. I tabel I er angivet i hvilke træer og i hvilken højde de er fundet.

TABEL I.

Oversigt over den højde, hvori de iagttagne reder af Tyrkerdue var anbragt, samt redetræernes art.

Heights of the trees in which the nests of the Indian Ring-Dove were observed.

Nr. (No)	Højde i m (Height in m)	Redetræets art (Nesting tree)
1	3 ¹ / ₂	Kastanie (<i>Aesculus hippocastanum</i>)
2	4 ¹ / ₂	do.
3	7	Poppel (<i>Populus canescens</i> Sm.)
4	6	Kastanie (<i>Aesculus hippocastanum</i>)
5	3	Pil (<i>Salix</i> sp.)
6	3	Sitkagran (<i>Picea sitchénsis</i> (Bong.))
7	8	Ahorn (<i>Acer pseudoplatanus</i> L.)
8	6	Birk (<i>Betula pubescens</i> Ehrh.)
9	4	Rødgran (<i>Picea abies</i> (L.))
10	—	—
11	3	Pil (<i>Salix</i> sp.)
12	—	—
13	6	Poppel (<i>Populus canescens</i> Sm.)
14	5 ¹ / ₂	Hvidgran (<i>Picea glauca</i> (Moench))
15	5	Ælm (<i>Ulmus glabra</i> Huds.)
16	3	Blodbøg (<i>Fagus</i> sp.)

Gennemsnit af den højde, hvori 14 Tyrkerduereder var anbragt: 4,8 m. Af 14 reder var 3 bygget i kastanie, 2 i poppel, 2 i pil, 1 i ahorn, 1 i birk, 1 i ælm, 1 i blodbøg, 1 i sitkagran, 1 i rødgran, og 1 i hvidgran. Det ses således, at hovedparten af rederne var anbragt i løvtræer, en naturlig konsekvens af, at Tyrkerduen holder til i haver og parker, hvor nåletræer i almindelighed er i mindretal.

Redernes størrelse samt redematerialets art er givet i tabel II.

Af de i denne tabel beskrevne 16 reder er kun de 5 (nr. 4, 6, 10, 11 og 12) nedtaget.

Disse fem reders beskrivelse er derfor blevet mere fuldstændig end de øvrige. Tre reder (nr. 3, 5 og 7) er ikke direkte blevet beset. Tabel II giver en oversigt over masseforholdet mellem de forskellige redebestanddele i 13 reder. Hovedbestanddelene kan deles i 3 grupper: a) grene og kviste, b) ståltråd og c) rodtrevler, børster og lign. Hver rede har fået 5 +, som så er fordelt skønsmæssigt efter de tre komponenters masseforhold. Der er ikke tale om optælling af de enkelte elementer. Det ses af tabellen, at grene og kviste er

TABEL II.
Tyrkerdue-Redernes størrelse og art.
Size and material of nests of the Indian Ring-Dove.

Nr. No.	Størrelse Size	Grene og kviste Branches and twigs	Ståltråd Wire	Rod-trevler, børster Twigs or fibres of brooms	Græsstrå og snore Stalks of grass and strings	Andet Other material
1	—	++++	..	+	..	..
2	—	++++	..	+	..	..
3	..	..	..	..	..	..
4	30 × 15 cm	+++	..	++	1 stk. snor (1 string)	..
5	..	..	..	..	..	..
6	20 × 20 cm	++++	..	+	..	..
7	—	..	..	..	..	..
8	—	++++	..	+	..	..
9	—	++++	..	+	..	..
10	22 × 16 cm	++	+	++	En del græsstrå, flere snore (grass and strings)	1 stk. papir (1 piece of paper)
11	20 × 20 cm	++++	..	+	2 græsstrå (2 grass)	1 blad (1 leaf) 2 fjer (2 feathers)
12	30 × 27 cm	++	+	++	2 stk. snor (2 strings)	..
13	—	++++	..	+	..	..
14	—	++++	..	++	..	..
15	—	+	++++	..	..	..
16	15 × 15 cm	+++	..	++	..	..

de væsentlige bestanddele af Tyrkerduerederne her i landet, medens rodtrevler, børster og lign. tynde, stive elementer indgår i alle rederne, men i ringere mængde. I 3 reder er fundet ståltråd. I de to, begge fra Skagen, fandtes kun enkelte ståltrådsstykker, hvorimod sådanne var fuldstændig dominerende i rede nr. 15 fra St. Darum. Ialt er der i Darum fundet 4–5 sådanne reder fra 1952 og 1953. To af dem findes henholdsvis på Naturhistorisk Museum i Aarhus og Zoologisk Museum i Svendborg. Disse to reder er begge fra 1952 og nedtaget af LEO NOVROP. To andre ståltrådsreder (hvoriblandt nr. 15) fra 1953 er nedtaget af cand. theol. H. LANGE. – I de to sidste rubrikker i tabel I er opnoteret forskellige andre elementer fra rederne.

Redernes størrelse er i gennemsnit af 6 reder: ca. 23 × 19 cm, tykkelse 3–4 cm.

Det lykkedes at få målt 2 kuld æg:

Rede nr. 2: Brøndumsvej 5, Skagen. 9. juni 1953	33,4 × 22,9 mm 29,7 × 23,3 mm
Rede nr. 8. Søndervej 1, Skagen. 10. juni 1953	28,2 × 23,0 mm 29,0 × 23,2 mm
Gennemsnit	30,1 × 23,1 mm

Fra tysk side foreligger der en omhyggelig undersøgelse af en Tyrkerduepopulation i Soest i Westphalen, baseret på daglige studier 1950–51 (HOFSTETTER 1952, p. 295). Af 23 reder var ikke færre end 16 bygget i pæretræer, de øvrige i andre løvtræer. Som redemateriale anvendtes i almindelighed små kviste og rodtrevler, men tre af rederne var næsten udelukkende bygget af ståltrådsstykker.

Yngletiden er lang, fra marts (25.3.1950 færdiglagt kuld) til oktober (1951 sidste unge udflojet i oktober). Disse to yderpunkter af rugetiden er imidlertid kun extreme tilfælde. Imidlertid foreligger også fra Danmark meget tidlige fund af Tyrkerduereder (se p. 86). HOFSTETTER mener, at de fleste pars sidste kuld er flyvefærdige i august måned, hvilket stemmer med de danske iagttagelser. Ungerne forlader reden i en alder af 15–20 dage, i reglen 16–18 dage. Antallet af kuld angives i almindelighed at være 3, men et enkelt eksempel på ikke mindre end 5 kuld på een sæson haves. Det ses således, at iagttagelserne over den tyske population stemmer overens med de iagttagelser, man har gjort over danske Tyrkerduepopulationer.

SUMMARY IN ENGLISH

The Indian Ring-Dove (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) in Denmark.

The first Indian Ring-Doves came to Denmark in the summer of 1948, when a few birds settled at the Skaw (1) and St. Darum (22). (The figures at the names of locality refer to the numbers on the map, (fig. 1)). In 1948 the doves came too late to breed, but from 1949 and onwards a number of Indian Ring-Doves have bred at these two localities. Later on new records of nests have been made, as appears from the survey given below.

1. The Skaw: In 1949 a single or some few pairs bred. In the

following years the population increased so that in 1953 30–40 pairs were breeding. In the beginning of June the present author found 12 nests at the Skaw (a small fishing town with 7000 inhabitants). The Indian Ring-Doves stay in the gardens where they have gradually become predominant among the rather sparse bird fauna.

2. Aalbæk: In the autumn of 1950 a male Indian Ring-Dove was caught. It was very exhausted and wary. – In the spring of 1952 a pair came to a garden at Aalbæk – most probably from the Skaw colony. The pair bred several times. In 1953 two pairs bred, and on 8 June the author found a nest with two large almost fully fledged young.

6. Skallerup: In the spring of 1952 a pair came to a garden near a farm. The pair, which most likely also originated from the Skaw colony, bred twice in the course of the summer. Possibly also in 1953 Indian Ring-Doves bred in this district.

9. Ørbæk: In the autumn of 1950 a pair came to Ørbæk, a small group of farms. The doves stay in the gardens and in a very small spruce plantation. In 1951 and 1952 the pair bred several times, so that in the winter of 1952–53 there were altogether seven Indian Ring-Doves. On 7 June the author found a nest with two eggs in a spruce; in addition, two recently fledged young were seen.

11. Udbyhøj: One pair arrived here in June 1950. The birds did not breed this year, but stayed throughout the winter. In 1951 they reared one clutch of young, but one young disappeared. During a snowstorm in 11 February 1952 two of the Doves disappeared. The 3rd one found a mate in spring; the pair tried to breed, but did not succeed.

16. Bøvling: In the park of the manor-house Rysensteen one pair bred in 1950. Whether the birds also bred in 1951 is not known, but in August–September this year Indian Ring-Doves were observed at a farm close by.

19. Kærgård plantation: On 23 April 1953 an Indian Ring-Dove came to the garden at the house. On 3 May two Indian Ring-Doves were seen, and in the beginning of August a nest was found in a Sitka Spruce only 2 m above the ground. The nest contained two nestlings.

20. Varde: 3 Indian Ring-Doves were observed from the middle of May at the small town Varde. There is no doubt that it breeds there.

22. St. Darum: The species came here in 1948, but did not breed that year. In the following years it increased in numbers so that in 1952 about ten pairs were breeding, and in 1953 three or four pairs. On 2 June 1953 the author found a nest with two young in a beech in the middle of a lawn in a garden. In another garden a nest was found, built almost exclusively of 15–20 cm long pieces of wire. St. Darum is, according to Danish conditions, a fairly big village with many farms and houses.

34. Sandby: One pair came here in the spring of 1952 and bred the

same summer in some old trees. The pair reared three young in the course of the summer. In 1953 the doves had disappeared again.

In addition, there is a number of scattered observations of Indian Ring-Doves:

3. Frederikshavn: Three Indian Ring-Doves stayed in a garden in January-February 1953.

4. Uggerby: Late in the summer of 1951 a male Indian-Ring-Dove was caught. It is kept in the Natural History Museum in Aarhus.

5. Rejen: Two or three doves seen during a few months of the summer of 1952.

8. Fjerritslev: One Indian Ring-Dove was seen in company with domestic pigeons from Dec. 1952 to April 1953. On 31 October the bird came back.

10. Terndrup: A single specimen observed on 11 May 1953.

12. Tustrup: A few Indian Ring-Doves seen in a field in June 1953.

13. Amstrup: Two specimens observed in the autumn of 1951.

14. Horsens: 10-12 seen in a garden in the autumn of 1951.

15. Hølstebro: Three came here in July-August 1950.

17. Ringkøbing: On 19 May 1953 an Indian Ring-Dove was seen here for the first time. Later on it was often seen.

18. North Sea off Nymindegab: On 10 October 1950 a fisherman caught an Indian Ring-Dove in his boat 3 miles off Nymindegab.

21. Sædding strand: One seen during the whole summer of 1952.

23. Vilslev: One observed 27 May 1953.

24. Højer: During an excursion in May 1951 an Indian Ring-Dove was seen for a short time.

25. Tønder: About 20 May-20 June 1951 a silent Indian Ring-Dove was seen daily in a garden.

26. Anholt: On 5 July 1953 an Indian Ring-Dove came flying to the island of Anholt.

27. Frederiksværk: One seen several times in the winter of 1952-53.

28. Østrupgård: In Aug.-Sept, 1952 an Indian Ring-Dove stayed here.

29. Knabstrup Hovedgård: Early in the spring of 1953 an Indian Ring-Dove was seen.

30. Sorø: About the middle of May 1953 an Indian Ring-Dove was frequently observed.

31. Korsør: An old female was caught in a trap about 21 June 1952. After having been kept in captivity for about a month it was ringed and set free. On 1 December 1952 the bird was shot near Skänninge in Östergötland, Sweden (LUNDEVALL 1953, p. 22).

32. Næstved: One Indian Ring-Dove observed at a farm on 3 Sept. 1953.

33. Magleby: On 7 May 1953 a single bird was seen for some hours near a farm.

35. Rø: Two seen on 13 June 1951.

The Indian Ring-Dove immigrated to Denmark by two routes. The majority of the birds came to Jutland from the south through Sleswick-Holstein. Jutland acted as a trap of which the doves could not get out. They therefore settled as close to the west and north coast of Jutland as possible, which is distinctly seen on the map fig. 1. From the two oldest breeding places: the Skaw (1) and St. Darum (22) the Indian Ring-Doves later spread so that now there are breeding populations in two areas, partly in northern and partly in southwestern Jutland.

A number of Indian Ring-Doves also came across the Baltic from Fehmarn to Lolland and from there continued to Zealand. The Indian-Ring-Doves in Sweden most probably followed this route. This is also borne out by the recovery in Sweden of the ringed bird from Korsør (31). The Indian Ring-Doves did not breed in Zealand, as the birds could continue to Sweden. Between the two routes of immigration there is a broad area from where no observations of Indian Ring-Dove have been made.

The author had an opportunity personally to study 16 nests of Indian Ring-Dove during his journey in June 1953. In most cases he noted the height of the nest above the ground, the species of the nest tree, the size and material of the nest, besides the actual breeding biological observations.

In Denmark the Indian Ring-Dove builds its nest in the beginning of May. The first clutch is laid from 4.-9. May, and the young of this clutch are ready to fly from 5.-10. June. The second clutch is laid in the same days. The young of the second clutch are fully fledged 7.-12. July. In many cases also a third clutch is laid. - In a few instances considerably earlier egg laying, *viz.* in March-April, is known.

The nests are always found in trees, and often a few metres only from human habitations. Of 14 nests 11 were placed in deciduous trees and 3 in conifers as appears from table I p. 87. The average height at which 14 nests of Indian Ring-Dove were placed, was 4.8 m. Only five nests (nos. 4, 6, 10, 11, and 12) were taken down and described in detail. In table II is given the size of the nests and the nestmaterial. The number of "+" gives a rough quantitative estimate, one + being about 20.0% of the nest-material. It will be seen that branches and twigs are the most important parts of the nests of the Indian Ring-Dove in Denmark. In addition, there are nearly always root fibres, twigs or fibres of stiff brooms or similar thin, stiff material. In three instances pieces of wire netting have been found in the nests. In nests nos. 10 and 12 there are only a few pieces, but nest no. 15 from St. Darum is nearly exclusively built of 15-20 cm long pieces of old wire netting. At St. Darum 4 or 5 nests of this kind have been found. In the two last columns of table II are mentioned different other elements of nest-material.

The average size of six nests was: about 23×19 cm, thickness

4–5 cm. Two clutches of eggs have been measured; cf. the measurements given on p. 89.

The biology of the Danish population of the Indian Ring-Dove does not differ essentially from that of the German one, according to recent investigations made in Germany (HOFSTETTER 1952).

Literatur.

- FAURBYE, SV. Å. 1953: Tyrkerdue i Ringkøbing. – Jagt og Fiskeri **24**.
- FISHER, JAMES 1953: The Collared Turtle Dove in Europe. – British Birds **46**, no. 5.
- HOFSTETTER, FRITZ-BERNHARD 1952: Das Verhalten einer Türken-tauben-Population. – Journal für Ornithologie **93**.
- JENSEN, KAJ 1951: Tyrkerduer (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) på Skagen. – Dansk Ornith. For. Tidsskr. **45**.
- JØRGENSEN, HARRIET 1952: Tyrkerdue (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) i Sydvestjylland. – Dansk Ornith. For. Tidsskr. **46**.
- LUNDEVALL, CARL-FREDRIK 1953: Turkduva (*Streptopelia decaocto*) skjuten i Östergötland. – Vår Fågelvärld **12**.
- NOVRUP, LEO 1953: Tyrkerduen (*Streptopelia decaocto* Friv.) konstateret som dansk ynglefugl. – Flora og Fauna **59**.
- POULSEN, HOLGER 1950: To arter nye for Danmark: Stribet Ryle (*Calidris melanotos* (Vieill.)) og Tyrkerdue (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)). – Dansk Ornith. For. Tidsskr. **44**.
- SALOMONSEN, FINN 1953: Tyrkerduens (*Streptopelia d. decaocto* (Friv.)) fremtrængen i Danmark. – Dansk Ornith. For. Tidsskr. **47**.